Daniel Szlachta: „Biskup robotników”. Herbert Bednorz (1908–1989)

Kształcił się przed wojną na uniwersytetach w Belgii i we Francji, obronił dwa doktoraty. Brał udział we wszystkich sesjach Soboru Watykańskiego II. Więziony, wygnany z terenu swej diecezji przez komunistyczną władzę, pozostał nieprzejednanym duszpasterzem i obrońcą krzywdzonych, pozbawionych głosu, najsłabszych. Szczególną troską duszpasterską otaczał rodzinę i ludzi pracy.

Kościół Represje

22.09



Piesza pielgrzymka mężczyzn w Piekarach Śląskich 27 maja 1973 r. – powitanie hierarchów: metropolity krakowskiego Karola Wojtyły i biskupa katowickiego Herberta Bednorza (fot. z zasobu IPN)

Herbert Bednorz urodził się 22 września 1908 r. w Gliwicach w rodzinie Józefa i Anny z domu Ruda. Ojciec pracował jako ślusarz w Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego. Brał udział w Powstaniach Śląskich, za co spotykały go represje i z tego powodu w 1922 r. rodzina przeniosła się do Katowic.

W czerwcu 1927 r. Herbert zdał egzamin dojrzałości w Państwowym Męskim Gimnazjum Klasycznym w Katowicach i wstąpił do Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego w Krakowie. Podjął też studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pod wpływem ks. prof. Konstantego Michalskiego CM, który był wówczas rektorem UJ, zainteresował się naukami społecznymi. Święcenia prezbiteratu Herbert Bednorz otrzymał 26 czerwca 1932 r. w Katowicach z rąk bp. Stanisława Adamskiego.

Droga do sakry biskupiej

Jako neoprezbiter ks. Herbert Bednorz został wikariuszem w parafii św. Barbary w Królewskiej Hucie (ob. Chorzów), gdzie proboszczem był późniejszy biskup polowy Wojska Polskiego ks. Józef Gawlina. Dostrzegł on w młodym kapłanie wyjątkowe uzdolnienia i zarekomendował bp. Adamskiemu wysłanie ks. Bednorza na studia specjalistyczne.

W 1933 r. ks. Herbert Bednorz został skierowany na Wydział Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu w Lowanium w Belgii. Po roku przeniósł się na Wydział Nauk Społecznych, Ekonomicznych i Politycznych Uniwersytetu Katolickiego w Paryżu. Tam 10 stycznia 1936 r. obronił pracę doktorską poświęconą doktrynie społecznej i gospodarczej Lutra i Kalwina, promotorem był ks. Gustave Desbuquois SJ.

Rok później ukończył także studia na Wydziale Prawa Kanonicznego, uzyskując drugi doktorat na podstawie pracy poświęconej konkordatowi polskiemu z 1925 r., regulującemu stosunki niepodległego państwa ze Stolicą Apostolską. Dysertację przygotował pod kierunkiem ks. prof. Antoine'a Villiena. W czasie studiów ks. Bednorz pełnił posługę duszpasterską wśród Polonii w Paryżu oraz na południu Francji.

Po powrocie ze studiów 1 lipca 1937 r. ks. Bednorz został przez bp. Adamskiego mianowany sekretarzem generalnym Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży. W październiku 1937 r. został substytutem (zastępującym proboszcza) parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Brzezinach Śląskich. Tam zastał go wybuch II wojny światowej.

W okresie okupacji był gorliwym duszpasterzem, niósł pomoc rodzinom, których bliskich Niemcy wywieźli do obozów koncentracyjnych lub na roboty. Od końca 1940 r. uczestniczył w kursie zarządzania sprawami gospodarczymi i finansowymi diecezji zorganizowanym we Wrocławiu. Po jego ukończeniu został powołany do Rady Administracyjnej diecezji katowickiej, która miała stosunkowo duże znaczenie w kształtowaniu polityki kościelnej wobec okupanta hitlerowskiego. Biskupi katowiccy przebywali w tym czasie na wygnaniu.

W marcu 1946 r. ks. Bednorz objął stanowisko kierownika referatu duszpasterskiego w Kurii Diecezjalnej w Katowicach. Sprawował je do 1964 r. z wyjątkiem lat 1952–1956, kiedy przebywał na wygnaniu. Ponadto w grudniu 1947 r. został mianowany cenzorem książek. Na prośbę ks. prof. Aleksego Klawka, ówczesnego dziekana Wydziału Teologicznego UJ ks. Bednorz podjął od roku akademickiego 1949/1950 wykłady z teologii pastoralnej.

Biskup Adamski z racji podeszłego wieku i ciężkiej choroby zwrócił się do Stolicy Apostolskiej z prośbą o ustanowienie biskupa koadiutora. Papież Pius XII mianował nim dnia 4 maja 1950 r. ks. dr. Bednorza (stolica tytularna Bulla Regia, obecnie Tunezja). Sakra biskupia miała miejsce 24 grudnia 1950 r. w Katowicach. Konsekratorami byli biskupi: Stanisław Adamski, Teodor Kubina i Juliusz Bieniek. Jako motto posługi nowy biskup przyjął słowa z Ewangelii św. Łukasza: „*Pax hominibus bonae voluntatis*" (Pokój ludziom dobrej woli).

Duszpasterz na trudny czas

Posługa biskupia Herberta Bednorza przebiegała pod znakiem narastającego konfliktu państwo–Kościół, sztucznie podsycanego przez władze szczególnie w okresie stalinizmu. W 1952 r. usunięto naukę religii w 130 szkołach na terenie diecezji, zagwarantowaną na mocy tzw. porozumienia z 1950 r. Biskupi katowiccy z bp. Adamskim na czele skierowali wówczas apel do

wiernych o stanowczą obronę prawa ich dzieci do katechizacji w szkole.

Skutkiem akcji zbierania podpisów pod petycją do władz było aresztowanie przez Urząd Bezpieczeństwa w Katowicach 4 listopada 1952 r. bp. Bednorza, który wziął na siebie całą odpowiedzialność za protest. Po nieudanych próbach złamania psychicznego został zwolniony z aresztu 1 grudnia 1952 r. z nakazem opuszczenia diecezji na 5 lat. Dekret wydała Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym.

Po krótkim pobycie w Krakowie bp Bednorz zamieszkał w klasztorze Sióstr Maryi w Poznaniu na Winiarach. Mimo wygnania utrzymywał kontakty z duchowieństwem diecezji katowickiej oraz kilkakrotnie przebywał potajemnie na jej terenie. Między innymi konsekrował ołtarz główny w kościele Matki Bożej Fatimskiej w Turzy Śląskiej, w nocy bez udziału wiernych. Był ostrożny, zmieniał często pokoje, obawiając się podsłuchu.

Na mocy ustawy amnestyjnej z kwietnia 1956 r. rozpoczął starania o rehabilitację i 5 listopada wrócił do Katowic. Po powrocie z wygnania bp Bednorz objął faktycznie rządy w diecezji. Po ogłoszeniu przez papieża Jana XXIII przygotowań do Soboru Watykańskiego II został wybrany na konsultora w Komisjach ds. Laikatu i Środków Społecznego Przekazu, jednak z powodu odmowy wydania mu paszportu nie brał udziału w sesjach przygotowawczych. Uczestniczył natomiast we wszystkich sesjach soborowych, pełniąc jednocześnie funkcję rzecznika prasowego polskiej grupy uczestników. Po zakończeniu obrad wszedł w skład Posoborowej Komisji ds. Laikatu.

Dzięki staraniom bp. Bednorza w 1958 r. prymas kard. Stefan Wyszyński powołał Ogólnopolski Sekretariat Duszpasterstwa Głuchoniemych z siedzibą w Katowicach, a w 1968 r. – Krajową Centralę Duszpasterstwa Umysłowo Upośledzonych. Biskup Bednorz, z racji swego ogromnego doświadczenia w duszpasterstwie robotników został także wybrany na przewodniczącego Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Ludzi Pracy.

Tekst pochodzi z numeru nr 10/2024 „Biuletynu IPN”

Czytaj artykuł *Daniela Szlachty „Biskup robotników”. Herbert Bednorz (1908–1989)* na portalu przystanekhistoria.pl
Poprzedni Strona
Następny Strona

Kościół, Represje

Artykuł